

Er referens: M2018/01132/Ee

Svensk Vindenergis synpunkter på Energimarknadsinspektionens rapport om Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el

Allmänna synpunkter

Energimarknadsinspektionen har gjort en väl genomarbetad rapport kring samhällsekonomiska analyser vid stamnätsinvesteringar.

Det är problematiskt att räkna på samhällsekonomisk nytta eftersom allt beror på vilka grundantaganden man gör och hur man viktar parametrar mot varandra. Extra problematiskt blir det med den snabba samhällsförändringen som gör att det som var sanning igår inte är det idag. Exempelvis är vindkraften idag så billig att den kan byggas ut utan ekonomiskt stöd, vilket den inte tidigare kunnat. Den snabba samhällsförändringen gör det även aktuellt att börja titta på alternativen till traditionell nätutbyggnaden i samband med nätinvesteringar - en viktig fråga som rapporten belyser.

Kravet på samhällsekonomiska analyser bör inte gälla anslutning av förnybar elproduktion

Vi ställer oss skeptiska till generellt krav på samhällsekonomiska lönsamhetsberäkningar som villkor för stamnätskoncession eftersom det ökar den administrativa bördan hos berörda myndigheter, vilket riskerar att förlänga redan extremt långa ledtider för stamnätsutbyggnad.

Anslutningsplikten och försörjningstryggheten bör fortsätta att vara överordnade kravet på samhällsekonomisk lönsamhet. Däremot behöver även sådana åtgärder eftersträva kostnadseffektivitet, vilket redan idag säkerställs i Svenska kraftnäts instruktion. Tillgång till transparenta beslutsunderlag borde istället kunna säkerställas genom krav på att samtliga samhällsekonomiska lönsamhetsberäkningar, inklusive bakomliggande antaganden, offentliggörs på Svenska kraftnäts hemsida. På så vis minskar behov av att en extern part genomför analyserna.

Hänsyn till de energi- och klimatpolitiska målen

För att uppnå de av riksdagen antagna energi- och klimatpolitiska målen är det centralt att utbyggnad av elnäten går hand i hand med utbyggnaden av elproduktionen. Därför behöver den myndighet som har störst inverkan på möjligheterna att nå målen (Svenska kraftnät), väga in investeringens betydelse för att uppnå målen. Vår bedömning är att Vindkraften kan öka från dagens 17 till 70 TWh vindkraft år 2040 och då tillsammans med vattenkraften utgöra 90% av elanvändningen.

Vi ställer oss positiva till att kvantifiera investeringens påverkan på kostnaden att nå målen eftersom det är viktigt att värna de goda naturresurserna för elproduktion. Däremot kan det vara svårt att räkna på det av olika skäl. Ett viktigare hänsynstagande är att ange ledningens betydelse för att möjliggöra de politiska målen. Då skulle exempelvis ledningar som är centrala för att nå de energi och klimatpolitiska målen, såsom förstärkningar i nord-sydlig riktning eller ledningar för att ansluta havsbaserad vindkraft i Södra Sverige, anses nödvändiga oavsett vad kostnadskalkylen visar (likt dagens förhållningssätt till anslutningsplikt och försörjningstrygghet).

Samhällskostnaden för utsläppen behöver värderas högre

Utsläppen orsakar samhället enorma miljardbelopp varje år, omkring 1785 kr/ton enligt en amerikansk studie från Stanforduniversitetet. Som jämförelse ger produktion av 1 TWh el kolkondenskraftverk upphov till utsläpp av ca 1 miljon ton koldioxid eller 1,8 miljarder SEK per år. Varje ytterligare terawatt-timme vindkraft som produceras kan minska utsläppen med omkring 750 000 ton i det europeiska elsystemet. Genom export av koldioxidsnål elproduktion finns därmed enorma samhällsekonomiska besparingar att göra.

Det är viktigt att väga in dessa kostnadsbesparingar i de samhällsekonomiska nyttoanalyserna vid bedömningar av stamnätsinvesteringens möjlighet att möjliggöra för mer förnybar elproduktion (och därmed minskade utsläpp). Visserligen finns kostnaden internaliserad i EU-ETS priset men endast alltså till en bråkdel med ett utsläppspris för närvarande ligger på 20 EUR/ton.

Positivt att ange alternativen till nätutbyggnad

I rapporten lyfts ett par slutsatser från konsultrapporter om alternativen till nätutbyggnad fram. Bland annat bedöms alternativen för närvarande bara delvis kunna ersätta traditionell nätutbyggnad och att det mest kostnadseffektiva på längre sikt är att bygga överkapacitet i samband med nya nät.

Vi ser positivt på att man börjar väga in alternativen till att bygga nya nät. Det kan vara problematiskt att planera stamnätet utifrån att tekniker och funktioner i framtiden eventuellt kommer att finnas på plats och fungera på ett tillfredställande sätt. Den snabba teknikutvecklingen och förändringarna på elmarknaden gör det dock angeläget att öka flexibiliteten i processen och möjliggöra för Svenska kraftnät att välja ett mer kostnadseffektivt alternativ när det är aktuellt för investeringsbeslut. Vi

ser därför positivt på att Svenska kraftnät presenterar kostnads -och eventuella tidsbesparingar av alternativa åtgärder oavsett om de är tillgängliga eller inte eller ligger utanför Svenska kraftnäts handlingsutrymme. Det i sin tur kan skapa incitament för regeringen och övriga beslutsfattare att påskynda önskvärda förändringar kring regelverket såsom ökad priselasticitet hos slutkonsumenter genom rörliga nättariffer eller ökade möjligheter för nätbolagen att investera i energilager.

Viktigt med ett långsiktigt perspektiv

För att inte riskera för kortsiktig samhällsekonomisk nytta, är det viktigt att de tidsserier som ligger till grund för beräkningarna är så pass långa att de fångar in de stora förändringarna över tiden med avseende på både produktion och konsumtion. Det gäller tex. med hänsyn till förväntad tillkommande vindkraftsproduktion i norra Sverige och nedläggning av kärnkraftverk i södra Sverige som beroende på när de infaller i i tiden, kan ge olika utfall i analyserna. 40 år som föreslås i rapporten är därmed ett bra tidsintervall.

Även på regionnätetsnivå är det viktigt att den långsiktiga planeringen inte försvåras av t.ex. nätbolagens intäktsramar inte ger nätbolagen tillräckliga incitament att bygga överkapacitet i samband med att man bygger nytt.

Värdet av uppgradering av ledningar i samband med reinvesteringar

En stor utmaning med omställningen till det politiska målet om ett hundra procent förnybart elsystem är att våra elnät på samtliga spänningsnivåer är ålderdomliga och behöver bytas ut allt annat lika. En fråga som inte rapporten belyser är hänsyn till är uppgradering av befintliga ledningar i samband med reinvesteringar.

Den strategi som Svenska kraftnät valt för förstärkningar av den nord-sydliga riktningen får anses sund och väl genomtänkt med hänsyn till samhällsekonomisk nytta. Det vill säga att kortsiktigt genomföra enkla och billiga kapacitetshöjande åtgärder i befintligt nät (shuntkompensering i stamnätsstationer) och långsiktigt uppgradera ledningar som ändå behöver bytas ut av åldersskäl i samband med reinvesteringar och då via dubbelmatarledning (överkapacitet). För sådana investeringar som "slår två flugor i en smäll" är det rimligt att den samhällsekonomiska nyttan blir mycket större än två ledningar som byggs var en för sig för de specifika ändamålen.

Risk att förslagen leder till ännu längre tillståndsprocesser

De extremt långa tillståndsprocesserna för att bygga nya ledningar på över tio år måste kortas ned avsevärt om det ska gå att uppnå den energipolitiska överenskommelsen om ett 100 procent förnybart elsystem till 2040. Konflikter mellan ellagen och miljöbalken behöver identifieras, analyseras och elimineras. Miljöbalken behöver även ses över för att inkludera samhällsintresset och globala miljönyttor, nyttor som måste ges företräde framför lokalt intrång/miljöskada.

Samlad prövning som sköts av en myndighet istället för fler borde kunna underlätta avvägningen mellan olika intressen och leda till kortare handläggningstid i enlighet med EU:s förnybarhetsdirektiv.

Vi ser utifrån ovanstående ett stort behov av att regeringen ger Energimyndigheten eller Energimarknadsinspektionen ett uppdrag att undersöka hur tillståndsprocesserna för stamnätsutbyggnad kan kortas ned avsevärt.

Stockholm 2018-09-21

Svensk Vindenergi

Med vänliga hälsningar

Charlotte Unger Larson

Vd Svensk Vindenergi

Mattias Wondollek

Ansvarig elnät och marknad